STATUTUL SINTACTIC AL ADVERBELOR *CÂTE* ŞI *VREO*[*]

MARINA RĂDULESCU SALA
Institutul de Lingvistică
„Iorgu Iordan – Al. Rosetti"

1. În limba română, adverbele *câte* şi *vreo*[1] funcționează în 2 tipuri de structuri:

- în vecinătatea numeralului cardinal (*câte/ vreo doi*);
- în vecinătatea unor pronume (sau adjective) nehotărâte, fiecare adverb selectând alte unități pronominale (*câte ceva, câte unii (oameni), câte puțin (lapte)* etc., dar *vreo câțiva (oameni)*).

În ambele tipuri de structuri, adverbele *câte* şi *vreo* precedă numeralul sau pronumele/adjectivul nehotărât. Mă voi referi, în primul rând, la structurile cu numerale cardinale care, de altfel, sunt şi cele mai obişnuite.

2. În descrierile tradiționale, adverbele *câte* şi *vreo* sunt analizate împreună cu numeralul următor, dar primesc interpretări diferite:

(a) structura [*câte +* numeral] este considerată o locuțiune[2] care constituie partea de vorbire numită **numeral distributiv,** cu diverse funcții sintactice, de ex.:

(1) *Au primit burse **câte doi** studenți din fiecare grupă* (= atribut adjectival exprimat prin numeral distributiv cu valoare adjectivală)
(2) *Au primit burse **câte doi** dintre studenții din fiecare grupă* (= subiect exprimat prin numeral distributiv cu valoare substantivală);

(b) structura [*vreo +* numeral] este considerată, în schimb, un **grup de cuvinte** autonome (= sintagmă) prin care se exprimă aproximația numerică[3], construcție care, sintactic, reprezintă o parte de propoziție dezvoltată (adverbul neavând funcție sintactică de sine stătătoare), de ex.:

---

[*] O parte dintre problemele discutate aici au fost prezentate, în altă formă, într-o comunicare ținută la colocviul internațional *Limba română – abordări tradiționale şi moderne* ediția a II-a, Cluj-Napoca, 6-7 mai, 2011.

[1] Nu interesează aici situațiile în care omonimele acestor lexeme sunt adjective pronominale subordonate unui substantiv cu care se acordă, de tipul *câte flori* (fem., pl.) sau *vreo floare* (fem., sg.).

[2] Avram [1997]: 139.

[3] Avram [1997]: 141.

BDD-V154 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:11 UTC)

(3) *Au primit burse **vreo doi** studenți* (= atribut adjectival dezvoltat exprimat prin numeral cardinal cu valoare adjectivală, precedat de adverbul *vreo*)

(4) *Au primit burse **vreo doi** dintre studenți* (= subiect dezvoltat exprimat prin numeral cardinal cu valoare substantivală (pronominală)[4], precedat de adverbul *vreo*).

Lucrurile se complică însă dacă o construcție de aproximare, care conține deja un adverb fără funcție sintactică autonomă, este la rândul ei precedată de un adverb de restricție, tot fără funcție sintactică de sine stătătoare, partea de propoziție (atribut adjectival sau subiect, în exemplele de mai sus) devenind, în felul acesta, „supradezvoltată":

(5) *Au primit burse **numai vreo doi** (studenți) din fiecare grupă.*

Nesatisfăcător în ceea ce priveşte acest tip de analiză este şi faptul că, în structuri sintactice cum sunt cele de sub (3), (4) şi (5), un segment sau chiar două segmente, purtătoare de informație semantică, sunt considerate a fi „fără funcție sintactică".

3. În GBLR[5] descrierea Grupului Nominal (GN) beneficiază de o nouă interpretare, similară ca viziune cu descrierea Grupului Verbal (GV), ceea ce presupune, în primul rând, o diferențiere a constituenților grupului din punctul de vedere al funcției lor sintactice, spre deosebire de abordarea tradițională, în cadrul căreia se recunoaşte o singură funcție sintactică în GN, toți termenii subordonați unui substantiv / pronume / numeral (cu valoare pronominală) fiind etichetați drept *atribute.* În al doilea rând, în acest tip de descriere se operează o ierarhizare a constituenților după criteriul gradului de coeziune față de centrul nominal, care constituie elementul regent / central al grupului.

Trebuie menționat, de asemenea, faptul că în structura de ansamblu a propoziției (sau a frazei) orice GN reprezintă un constituent al unui grup sintactic ierarhic superior, care este Grupul Verbal având drept centru verbul-predicat. În cadrul GV, un GN poate ocupa diverse funcții sintactice: subiect, complement (direct, indirect etc.), nume predicativ, circumstanțial etc.

3.1. Conform descrierii din GBRL, în GN poziția sintactică de *centru* al grupului poate fi ocupată de

(a) un substantiv prototipic (***mâța** blândă*), un pronume (***niciunul** dintre ei*) sau un numeral pronominal (***trei** dintre ei*);

(b) un substantiv postverbal (***sosirea** târzie a primăverii*), postadjectival (***blândețea** dubioasă a mâței*) sau „relațional" (***prietena** mea bună*).

Dacă GN se subsumează tipului (a), în structura sa, în afară de *centru*, se identifică patru funcții sintactice (voi folosi tehnica de reprezentare grafică din GBLR):

[4] Avram [1997]: 130.

[5] *Gramatica de bază a limbii române,* Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2010.

BDD-V154 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:11 UTC)

- *Determinant* ([$_{GN}$ [*mâța*]$_{Centru+Det}$], [$_{GN}$ [***două***]$_{Det}$ *mâțe*$_{Centru}$] etc.);
- *Modificator* ([$_{GN}$ *mâța*$_{Centru+Det}$ [***blândă***]$_{Modif}$] etc.);
- *Cuantificator* ([$_{GN}$ [*aceste*]$_{Det}$ [***două***]$_{Cuant}$ *mâțe*$_{Centru}$] etc.);
- *Posesor* ([$_{GN}$ *mâța*$_{Centru+Det}$ [***mea***]$_{Pos}$] etc.).

Dacă GN se subsumează tipului (b), în structura sa apare şi funcția sintactică de *Complement* ([$_{GN}$ *referirea*$_{Centru+Det}$ [*constantă*]$_{Modif}$ [***la trecut***]$_{Compl}$, [$_{GN}$ *prietena*$_{Centru+Det}$ [***mea***]$_{Compl}$ [*bună*]$_{Modif}$] etc.), component obligatoriu provenit din configurația sintactico-semantică a verbului ori a adjectivului din care derivă substantivul-centru sau din semantica substantivului relațional[6].

Componentul „privilegiat" din GN (similar Subiectului din GV, calificat drept „complement privilegiat") este Determinantul, care „actualizează" conceptul exprimat prin substantiv (îl „leagă" de referent şi îl integrează într-un enunț).

3.2. În aceeaşi lucrare, şi clasa lexico-gramaticală a numeralului a fost reconsiderată. Astfel, se arată că fac parte din această clasă *numai* numeralele cardinale şi cele ordinale care, pe lângă informația de natură numerică, au în comun şi particularități morfosintactice similare cu cele ale unor pronume-substitute (demonstrative, interogative, nehotărâte, negative), care funcționează atât ca pronume, cât şi ca adjective pronominale. Toate celelalte subtipuri (multiplicativele, fracționarele, adverbialele, distributivele şi colectivele) au fost repartizate, pe baza caracteristicilor lor formale şi a comportamentului sintactic, în alte clase lexico-gramaticale (= părți de vorbire)[7].

În aceste condiții, aşa-zisele „numerale distributive" formate din semiadverbul *câte +* numeral cardinal (*câte doi / două, câte nouă* etc.) au fost interpretate drept sintagme analizabile numite **construcții distributive**, având acelaşi statut sintactic ca şi sintagmele analizabile formate din semiadverbul *vreo +* numeral cardinal (*vreo doi / două, vreo nouă* etc.) numite **construcții de aproximare.**

4. Voi încerca, în continuare, să clarific ce funcție sintactică au semiadverbele *câte* şi *vreo* în Grupurile Nominale care conțin numerale cardinale, adoptând tipul de analiză sintactică şi tehnica de reprezentare grafică propuse în GBLR.

4.1. Semiadverbele *câte* şi *vreo* funcționează în Grupuri Nominale în care precedă un numeral cardinal

- cu valoare adjectivală (în GN cu centru un substantiv, unde, în absența Determinantului, numeralul preia funcția acestuia)

(6) *Citeşte* [$_{GN}$ [*câte / vreo*]$_{Adjunct}$ [[***două***]$_{Det}$ *cărți*$_{Centru}$]]$_{CD}$ *pe săptămână.*

- cu valoare pronominală (în GN al cărui centru este numeralul cardinal)

(7) *Are de citit multe cărți, dar citeşte doar* [$_{GN}$ [*câte / vreo*]$_{Adjunct}$ ***două***$_{Centru}$]$_{CD}$ *pe săptămână.*

[6] Pentru detalii privind funcțiile sintactice din GN, cf. GBLR: 79-82 şi 362-389

[7] GBLR: 180-181

BDD-V154 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:11 UTC)

În ambele exemple de mai sus, Grupurile Nominale care conțin câte un numeral cardinal au funcția sintactică de complement direct (CD). Deşi structura sintactică a celor două GN este diferită, adverbele *câte* şi *vreo* sunt considerate, în ambele situații, componente ale GN în cadrul cărora îndeplinesc funcția sintactică de Adjunct al unui Centru *determinat* fie explicit (ca în (6)), fie implicit (ca în (7), dat fiind că numeralul cardinal este considerat a fi un cuvânt inerent determinat nedefinit).

4.2. Poate fi însă cuvântul Adjunct interpretat drept termen ce denumeşte o „funcție sintactică", în cadrul sistemului terminologic din GBLR?

În capitolul *Glosar,* în legătură cu termenul Adjunct se dau următoarele explicații: „Component facultativ al unor grupuri sintactice (GV, GAdj, GAdv), neimplicat în matricea semantică a centrului. Alegerea adjunctului este sintactic liberă, fiind determinată numai de necesități semantice şi enunțiative (de ancorare spațio-temporală a predicației, de caracterizare modală sau cantitativă, de indicare a cauzei, a scopului sau a consecinței, a instrumentului, a asocierii, de limitare a predicației etc.). Realizarea tipică a **poziției** (subl. mea, MRS) de adjunct o reprezintă **funcția sintactică** (subl. mea, MRS) de circumstanțial din GV (*Vorbeşte **aici/ acum/ incoerent/ la microfon*** etc.), din GAdj (*bolnav **la pat/ psihic/ de trei zile*** etc.), din GAdv (*mai departe **cu doi kilometri***). În grupul adjectival şi în cel adverbial, apar şi adjuncți realizați prin mărci de gradare, de aproximare, de modalizare (***teribil de** urât, **oarecum** urât, **cică** urât*)."[8] Şi, în altă parte: „**Adjuncții** apar la al doilea nivel de proiecție, incluzând componentele neimplicate în matricea semantică şi sintactică a centrelor, componente facultative, suprimabile. [...] Poziției sintactice a adjuncților îi corespund, în planul funcțiilor sintactice, **circumstanțialele**, diferențiate între ele atât ierarhic, cât şi semantic."[9]

Din citatele de mai sus înțelegem că Adjunct este un termen generic care desemnează o clasă de constituenți facultativi ai grupului sintactic, care apar la al doilea nivel de proiecție (proiecția maximală), în opoziție cu termenul generic Complement care desemnează o clasă de constituenți obligatorii ai grupului sintactic, implicați în matricea semantică şi sintactică a centrului, care apar la primul nivel de proiecție (proiecția minimală). Termenul generic de Adjunct, ca şi termenul generic de Complement, denumeşte aşadar o ***poziție sintactică*** în ierarhia constituenților grupului sintactic în raport cu centrul de grup, în funcție de nivelul de proiecție la care apar. Nici termenul de Adjunct, nici cel de Complement nu denumesc „funcții sintactice". În GV, poziția sintactică de Complement se realizează (actualizează) prin funcții sintactice diverse (subiect, complement direct, nume predicativ, complement circumstanțial etc.), după cum poziția sintactică de Adjunct (termen sinonim cu Circumstanțial) se realizează (actualizează) prin funcții sintactice diverse (circumstanțial de loc, circumstanțial de mod, circumstanțial instrumental, circumstanțial de relație etc.).

Din păcate, în GBLR nu am găsit clarificări legate de Adjuncții din GN. Încercând să aplicăm la GN cadrul teoretic detaliat mai sus pentru GV (valabil şi pentru GAdj sau

[8] GBLR: 655.
[9] *Ibidem*, *Introducere*, p. 25.

BDD-V154 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:11 UTC)

GAdv), am putea spune că, în structura GN, la primul nivel de proiecție apare numai Determinantul (dacă Centrul este un substantiv prototipic) sau Determinantul şi Complementul (dacă Centrul este un substantiv postverbal, postadjectival sau relațional), toți ceilalți constituenți ai grupului (Modificatorul, Cuantificatorul şi Posesorul) fiind componenți facultativi, care apar la al doilea nivel de proiecție, deci... Adjuncți!

(8) *Îi plac merele şi mănâncă* [$_{GN}$ [*câte*]$_?$ *unu*$_{Centru+Det}$ [*mare*]$_{Modif}$]$_{CD}$ *pe zi*
vs
(8') *Îi plac merele şi mănâncă* [$_{GN}$ *unu*$_{Centru+Det}$]$_{CD}$ *pe zi.*

Consider că termenul de Adjunct nu poate fi folosit pentru a califica funcția sintactică a semiadverbelor *câte* şi *vreo* în opoziție cu Modificatorul, Cuantificatorul şi Posesorul, pentru că şi aceştia sunt, la rândul lor, Adjuncți (= constituenți suprimabili).

5. Ar fi necesar, aşadar, să se găsească un termen specific pentru a denumi **funcția sintactică** pe care o îndeplinesc în GN (cu numeral cardinal) adverbele *câte* şi *vreo,* care ocupă **poziția sintactică** de Adjuncți, ca şi Modificatorii sau Posesorii (la dreapta centrului) sau Cuantificatorii (la stânga centrului, după Determinant).

5.1. O primă sugestie ar fi încadrarea lor într-o subclasă a particulelor (mărcilor) focale sau restrictive, justificată prin calitatea lor de semiadverbe, precum şi prin poziția lor în grup (la stânga centrului), considerându-le deci ***mărci distributive/ de aproximare.***

Soluția nu este însă validă, în primul rând deoarece semiadverbele *câte* şi *vreo* nu sunt în distribuție complementară cu mărcile focale (Mf), ci pot fi coocurente cu acestea: [***măcar***$_{Mf}$ [$_{GN}$ [***vreo***]$_?$ *doi (studenți) din fiecare grupă*]], [***chiar/ numai***$_{Mf}$ [$_{GN}$ [***câte***]$_?$ *doi (studenți) din fiecare grupă*]]; în al doilea rând, după cum se vede din scheme, semiadverbele *câte* şi *vreo* sunt **constituenți** ai GN (cu numeral cardinal), în timp ce mărcile focale consacrate (*măcar, chiar, numai, şi* etc.) sunt exterioare grupului şi se ataşează la extremitatea stângă a oricărui grup sintactic: ***Măcar***$_{Mf}$ [$_{GV}$ *să plece*$_{Centru}$ [$_{GAdv}$ *acasă*]$_{Circ}$]], [$_{GV}$ *Vine* [***şi***$_{Mf}$ [$_{GAdv}$ *mâine*]]$_{Circ}$] etc.

5.2. O altă sugestie ar putea fi termenul de ***predeterminant,*** dar într-o accepțiune diferită de cea consacrată în teoriile lingvistice anterioare[10].

Chiar dacă restrângem sensul termenului la cel literal (= constituent al GN plasat înaintea determinantului), *vreo* şi *câte* sunt „predeterminanți" numai în structuri ca cea din exemplul (6), nu însă şi în structuri de tipul

(9) [$_{GN}$ [*Cele*]$_{Det}$ [*vreo*]$_?$ [*trei*]$_{Cuant}$ *cărți*$_{Centru}$ [*citite*]$_{Modif}$]$_S$ *nu sunt suficiente.*

unde semiadverbul apare *după* determinant.

5.3. Un alt termen la care, după părerea mea, se poate face apel, modificându-i semnificația consacrată în diverse teorii lingvistice, este cel de ***specificator***[11].

[10] Unde desemnează o clasă de „adjuncți nominali cu funcție de individualizare şi de cuantificare", de ex. ***toți*** *aceşti elevi,* engl. ***all*** *the time* (Pană Dindelegan, în *Dicționar de ştiințe ale limbii*, s.v. *predeterminant*).

BDD-V154 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:11 UTC)

Pentru a deveni adecvat denumirii funcției sintactice a semiadverbelor *câte* şi *vreo* din GN, termenul de Specificator ar putea fi definit astfel: constituent al GN situat la stânga centrului, a cărui prezență este condiționată de existența în GN a unui numeral cardinal cu funcție sintactică de Determinant sau de Cuantificator, ori în ipostază de Centru al grupului:

(10) *Citeşte* $[_{GN}$ [***câte***$]_{Spec}$ $[[trei]_{Det}$ *cărți*$_{Centru}]]_{CD}$ *pe săptămână.*
(11) $[_{GN}$ $[Cele]_{Det}$ $[[$***vreo***$]_{Spec}$ $[[trei]_{Cuant}$ *cărți*$_{Centru}$ $[citite]]_{Modif}]]_{S}$ *nu sunt suficiente.*
(12) *Are multe cărți, aşa că îmi dă şi mie* $[_{GN}$ [***vreo / câte***$]_{Spec}$ *trei*$_{Centru}]_{CD}$ *pe săptămână.*

În (10), parantezele duble marchează faptul că Specificatorul *câte* se ataşează la nivelul grupului sintactic intermediar [*trei cărți*], şi nu numai la nivelul Determinantului *trei* sau la nivelul Centrului substantival; întregul GN, din care face parte şi semiadverbul [*câte trei cărți*], are funcția sintactică de complement direct.

În (11), este aceeaşi situație: parantezele duble marchează faptul că Specificatorul *vreo* se ataşează la nivelul grupului sintactic intermediar [*trei cărți citite*], precum şi faptul că Determinantul *cele* se plasează la nivelul grupului sintactic intermediar [*vreo trei cărți citite*]; întregul GN [*cele vreo trei cărți citite*] are funcția sintactică de subiect.

În (12), Specificatorul (*vreo* sau *câte*) se ataşează direct Centrului exprimat prin numeral cardinal, care este inerent (prin semantica sa) determinat nedefinit; GN [*vreo / câte trei*] are funcția sintactică de complement direct.

Termenul Specificator, în loc de Adjunct, se poate aplica şi pentru denumirea funcției sintactice a semiadverbelor *câte* şi *vreo* în construcțiile în care sunt urmate de alte cuvinte cu sens cantitativ (unele pronume / adjective nehotărâte), de tipul celor menționate *supra,* sub **1.**

Tot termenul de Adjunct se foloseşte şi în descrierea unor Grupuri Prepoziționale (GPrep)[12], de tipul:

$[_{GPrep}$ *pe*$_{Adjunct}$ $[la_{Centru}$ *prânz*$_{Compl.\ al\ prep.}]]$ > $[_{GPrep}$ *pe*$_{Spec}$ $[la_{Centru}$ *prânz*$_{Compl.\ al\ prep.}]]$
$[_{GPrep}$ *cam*$_{Adjunct}$ $[cu_{Centru}$ *greutate*$_{Compl.\ al\ prep.}]]$ > $[_{GPrep}$ *cam*$_{Spec}$ $[cu_{Centru}$ *greutate*$_{Compl.\ al\ prep.}]]$
$[_{GPrep}$ *mai*$_{Adjunct}$ $[la_{Centru}$ *vale*$_{Compl.\ al\ prep.}]]$ > $[_{GPrep}$ *mai*$_{Spec}$ $[la_{Centru}$ *vale*$_{Compl.\ al\ prep.}]]$

[11] Termenul apare în teoria X-bară (formulată de Ray Jackendoff – 1977), preluată (după 1980) în varianta GB a gramaticii generative a lui Chomsky; la Jackendoff, termenul de „specificator" se referă la o clasă restrânsă, cuprinzând determinanți (în GN) sau cuvinte de gradare (în GAdj şi GAdv), care „specifică" referința centrului; cf. şi Pană Dindelegan, în *Dicționar de ştiințe ale limbii,* s.v. *specificator.* În dezvoltări teoretice ulterioare (Speas – 1991, Webelhuth – 1992), citate de Cornilescu (1995: 111-114), termenul ajunge să acopere o gamă mai largă de constituenți situați **înaintea** centrului de grup (inclusiv un GN, de ex. *Aliajul conține* $[_{GN}$ $[_{GN}$ ***o treime***$]_{Spec}$ *oțel*$_{Centru}]_{CD}$); cf. şi Barbu 2004: 59-61.

[12] GBLR: 327.

BDD-V154 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:11 UTC)

Cred că termenul de Specificator s-ar putea utiliza în locul celui de Adjunct şi în descrierea structurilor de mai sus, mai ales a primei, în care GPrep [*la prânz*] este precedat de *pe* cu valoare de semiadverb de aproximare. În ceea ce priveşte ultimele două exemple, mă întreb dacă semiadverbele *cam* şi *mai* n-ar putea fi interpretate şi drept mărci focale.

6. Dacă se acceptă sugestia mea, care completează descrierea din GBLR, s-ar putea spune că în GN cu centru un substantiv prototipic se identifică **cinci** (nu patru) funcții sintactice (Determinant, Modificator, Posesor, Cuantificator şi Specificator), la care se adaugă, în GN cu centru un substantiv postverbal sau postadjectival ori un substantiv relațional, şi funcția sintactică de Complement. Funcția de Specificator apare şi în GN cu centru un numeral cardinal pronominal (GN_{Num}).

BIBLIOGRAFIE

Avram, Mioara, [1997], *Gramatica pentru toți,* Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Humanitas.

Barbu, A. M., 2004, *Sintaxa determinatorilor. Analiză lingvistică şi aplicație computațională,* București, Editura All Educațional.

Cornilescu, A., 1995, *Concepts of Modern Grammar. A Generative Grammar Perspective,* București, Editura Universității din Bucureşti.

Dicționar de ştiințe ale limbii, București, Editura Nemira, 2001.

GBLR = *Gramatica de bază a limbii române,* Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2010.

BDD-V154 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:11 UTC)